

Передплата

на «РУСЛАНА» вносять:

в Австрії:

на пів рік	20 кор.
на рік	40 кор.
на чверть року	5 кор.
на місяць	1.70 кор.

За границею:

на пів рік	16 рублів або 36 франків
на рік	32 рублів або 72 франків
поодинокі члени	по 16 сот.

РУСЛАН

«Вирвеш ми очі і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш, бо руске ми серце і віра руска» — З Русланових псалмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові щодня крім неділі і руских свят о 5¹/₂ год. пополудни.

Редакция, администрация і експедиция «Руслана» під ч. І. п. Домбровського (Хоруцини). Експедиция місцева в Агенції Соколовського в пасажі Гавсмана.

Рукописи звертає ся лише на попереднє застереженє. — Рекламациі неопечатані вільні від порта. — Оголошеня звичайні приймають ся по ціні 20 с. від стрічки, а в «Надісланім» 40 с. від стрічки. Подяки і приватні донесеня по 30 с. від стрічки.

Вигляди сесії ради державної, угоди і порозуміння.

(+) З наближенем пори скликаня ради державної починають і політики і дневникарі розправляти про можливі вигляди о-сінної сесії ради державної а з тим в'яже ся неминучо справа австро-угорської угоди і німецько-чеського порозуміння. Сими днями віденський дописуватель Pester Lloyd-а пустив вість про можливість розв'язаня ради державної і ми в сій справі сказали своє слово з руского становища, а заразом висловили свій погляд, що Полякам така несподіванка була би вельми немила. І справді на сю тему обізвав ся вже Czas, остерігаючи правительство перед таким рішучим кроком, позаяк на его думку скріпили би ся лише радикальні сторонництва. Тимчасом Reichswehr поспішила з успокоєнєм, що сї вісти належить вважати звичайними комбінаціями, які виривають під таку пору, якою є недалеке скликанє ради державної. Також N. fr. Presse в статі «Ausweg» застановляє ся над труднощами, які правительству зробила би заповідана ріжними чеськими послами обструкція, і висловлює знов, що др. Кербер носить ся з думкою тимчасової полагоди німецько-чеського спору перетворенєм міністерства, добираючи до него деяких членів з німецького і чеського табору. З сим наміром др. Кербера лучать подорож міністра др. Резека до Праги, его переговори з др. Рігером, др. Пацаком і иньшими визначними Чехами.

Prager Abendblatt, який стоїть близько праского намісництва, застановляє ся також «досяглюстю недалекої сесії ради державної» і пише між иньшими: «Новий прасовий закон, бруксельська цукрова конвенція, удержавленє державно-залізничного товариства і т. д. і т. д. — се задачі, якими рада державна окрім австро-угорської угоди, цлової тарифи і бюджету буде приневолена в найближшій часі зняти ся. Буде отже доволі роботи, скоро лише відчинять ся двері парламенту. Від десятка лїт не було так важної і досяглої в своїх наслідках сесії ради державної, як буде о-сінна сесія. Добро всіх верств населеня, робітників, дрібних і середних кругів міщанських, а особливо селянства зависиме від щасливої полагоди сих робіт, які будуть творити зміст найближшої сесії ради державної».

В чеськім таборі спір триває дальше поміж проводирами острійшого напрямку, що погрожують обструкцією, як др. Странський, а розважнійшими, як др. Жачек. Сей останній відповідав в Коніцях на докори зроблені ему др. Грегором, заміткою про бій під Білою Горою. Др. Жачек доказував, що его виводи мали лише метою, берегти права і поваги чеського клубу, та закінчив свою річ сими словами: «Під Білою Горою, де чеська шляхта, не зважаючи на осторогу і пораду Мораван, вдала ся в бій і своєю легкодунністю прогнала самостійність чеського народу, були також Моравани, які витривали там аж до кінця. І ми хочемо піти за їх прикладом».

З Берна звіщають, що на случай, коли би вибори до моравського сойму, які небавом відбудуть ся, випали в користь консерватистів, а коли чеський клуб ухвалив би обструкцію, виступили би моравські послы з молодоческого клубу і утворили би окремиї союз.

Nar. Listy занепокоєні становищем чеських аграрників і групи др. Жачка і домагають ся, щоби чеські сторонництва, стоячі поза молодоческим клубом, ясно висловили ся, чи они хотять разом іти чи ні, бо доси так виглядає, начеб они бажали йти в підмогу правительству супроти Молодочехів.

Шкільництво народне в перемискій епархії в р. 1848. і 1849.

З всіх справоздань віє горяче бажанє введеня науки рускої мови яко предмету, або викладової, де була більшість мешканців гр.-кат. обряду, а змаганям сим супротивлялись недостачею книжок в рускій мові і незнаемістю її через учителів. Аби наглядно се виказати, наведу дословно кілька справоздань.

1. Що-до підручників. Справозданє перемиского надзору з 9. жовтня 1849. р. «Русини бажать заведеня науки в рідній мові і в школах головних, їм замічують, що не мають відповідних книжок. Трудности сї позірні і не такі, аби їх не можна було усунути. Що-до учителів то майже при кожній головній школі сьуть учителі руского обряду а тим самим Русини і можуть, бо уміють на тільки свою мову, аби в ній учити. Учителям, що признають ся до Поляків, не повинна мова руска бути чужа а то тим більше, що кожний Поляк, котрий стараєсь о висше образование, мусить уміти по руски читати і розуміти. Що-до руских книжок, то ті, які мають Поляки, мають і Русини. Книжочку імен, малій і великій катехіям, руско-німецьку науку мови на 1 і 2 класу, читанку для 2-ої класи, біблійну історію для шкіл сільських і на третю класу шкіл головних мають вже Русини. Бракуючі, як коротка граматика рускої мови і руска книжка рахункова для шкіл головних випрацьовані і предложені. І Поляки крім сих других не мають, не можуть навіть виказатись біблійною історією, а Русини мають аж дві. Колиби ще яких було потреба, то Русини зараз зладять, бо між ними є досить мужів спосібних, що ждуть лишень на вказівку власти крайової або консисторії, аби взяти ся до праці. Може вже навіть сьуть зладжені, але Русини не мають за що друкувати».

2. Що-до бажаня введеня рускої мови яко предмету в школах головних. Справозданє мокрянського надзору з дня 9. жовтня 1848.

«В школах головних треба зміни. Они зістають під латинською консисторією, а як довго се буде, то не введуть рускої мови, хотий би руске духовенство хотіло безплатно учити сеї мови. Порущать небо і землю, аби не допустити. Учителі не уміють рускої мови. Аж сьмішно, щоби руский молодець, котрий свою матерню мову добре уміє, побрав науку від неуміючого. Непоборимі перепони будуть ставляти і випущувати, аби не допустити рускої мови а польску вводити — руску цілком усунути, як се стало з розпорядженєм цісарским з 16. цвітня

1848 р. Розпорядженє се каже, «що наука релігії в школах, де сьуть діти гр.-кат. і лат. обряду, має ся уділяти для учеників гр.-кат. в рускій мові і має ся їх учити руского читаня і писаня, але се до нині не виконано, а хто-б се підніс, висьміють его».

Просить консисторію о првильноване виконаня сего розпорядженя.

«Незнаемість учителів відпадає, бо школа і учитель для дітей а не відворотно».

«Треба, коли вже школи головні сьуть під лат. консисторією, щоби бодай руска контролювала науку, бо в часах теперішних не можна ся буде нічого сподівати для Русинів і рускої мови».

«Через усуненє рускої мови зі шкіл хотять вивародити тих Русинів, що там учать ся, як дотепер діяло ся, так, що кожний майже Русин тільки для того, що не знає рускої мови і письма, хоче сю мову усунути з шкіл і урядів, аби в старім віці єї не учити ся. Латинська консисторія старає ся, аби завести польску мову і в школах чисто руских, покликуючись на пре-зидиальне розпорядженє губерній з 23. мая 1848 ч. 6940., котре через окружні уряди доручено надзором дистриктів. Хочемо знати польску мову, але най они поручать сьвіім тривіальним і нормальним учителям учити рускої мови».

Парохіяльні школи.

Опираючись на рішеню цісарским з 22. мая 1818. р. точка 4 і 5. стреміла гр.-кат. консисторія через свої деканальні надзори шкільні по-заводити по селах школи парохіяльні власними силами без помочи з фонду шкільного. Змаганя в сїм напрямі від 1818 до 1848 сьуть дуже малі а сьвідчать о тім справозданя з 1848. року. Учителями, котрі самі заледви децю уміли, були дяки, котрих зовуть помічниками учителів, а сповняють они рівночасно обовязки півців церковних і переважно удержують ся яко дяки з приходів церковних. Побіч сего займають ся господарством, ремеслом а навіть заробляють яко робітники. Майже всі надзори шкільні представляють як найневідрадійший стан сих помічників учителів, висказують бажанє відділення обовязків учителя від обовязків дяка, впинованя їх відповідно, і запевненя їм сталого удержаня, аби лишень могли віддаватись науці в школі».

Образованє сих помічників учителів було дуже низьке, деякі покінчили інститут дяківський, другі школу тривіальну або кілька клас школи головної, але були і такі, котрі научились самі від другого дяка або від сьвященника читати а опісля занимали місце учителя і дяка.

Будинків шкільних по більшій часті не було а учили в селянській хаті, в котрій самі мешкали, або на дяківці, декуда в помешканю сьвященника а рідко де були окремі будинки шкільні. Ученики без ріжниць віку і степеня по-стуву сходились до помешканя дяка, що звало ся школою і ту неподілені на класи ані степені учились читаня, писаня, біблійної історії а рідко де рахунків».

Лучались також і ліпше уладжені школи парохіяльні, а залежало се від місцевих обставин, сьвященника місцевого, яко місцевого надзирателя шкільного і деканального надзору».

Бачимо, що загал сьвященників, особливо же надзори деканальні під впливом консисторії стремлять до зорганізованя шкіл парохіяльних,

але до 1848/9 року, полишені помочи з сторони домінії і фонду шкільного не много могли аділати.

В справозданнях з р. 1848. виказують они хиби; 1) що-до учителів, аби ті були більше образовані, не занимали ся дяквіством, писаркою а навіть господарством, лишень школою, зате аби мали лучшу платню, котру би побирали з каси а парохіяни до неї складали, 2) що-до шкіл, аби постарати ся о будинки шкільні дорогою конкуренції 3) що-до книжок, аби ті прислано до округів, та щоби були таві 4) що-до рускої мови, аби та мала всюда приступ, бо пнакше не научить ся її, а користати з неї не буде в зносинах з урядами. Заразом подають способи, якими можна би зорганізувати школи, запевнити їм стале удержане, підготовити учителів.

Властиве змаганє управильнення шкіл парохіяльних, заміна їх на тривіяльні, в котрих однак мала відбувати ся наука в матерній с. в. рускій мові на підставі відповідно злагоджених підручників шкільних починає ся з р. 1849. на підставі згаданих розпоряджень і додаткового порученя. Від сего часу бачимо живе занятє ся духовенства народною школою, оно впливає на селян в цілі вихлопотаня датків на удержанє учителя, а навіть лучає ся, що самі свьященники жертвують деякі датки на сю ціль.

У всіх справозданнях на питанє, яка має бути мова викладова, заявляють, що має бути мова матерна с. в. руска, лише в однім случаю в Тучапах мова руска (russisch), яко матерна.

До 48. року учено також в декотрих школах парохіяльних крім мови рускої, німецької і польської.

Аби виказати дбалість і погляд поодиноких надзорів шкільних на справу народного шкільництва, наведу кілька справоздань.

1) **Справозданє потелицького надзору.** »Дієцезия повинна постарати ся о виобразованє відповідних сил учительських, а також о вивінованє, котре повинно вносити вільне помешканє, опал, 20 кірців осипу і що найменше 60 злр. к. м., можна мати охотних до званя учительського.

2) **Справозданє яслиського надзору:**
»Уряд повинен попірати в змаганях свьященників. Коли позістане так дальше, то праця свьященника не принесе хісна. Треба усунути жидів з шинків, побудовати будинки шкільні, устанвити дотації для учителів, вибрати учителів і змушувати родичів до посиланя на науку. Не давати шлюбу від 14—24. року житя, поки не викажуть ся, що уміють читати бодай в матерній мові.

3) **Справозданє ярославського надзору:** Постаратись о будинки навіть дорогою езекуції. Визначити удержанє, завести примус шкільний,

видати право що-до конкуренції в удержованю шкіл народних...

»Мова в руских дистриктах має бути руска мова матерна, бо лишень в сій мові можна практично учити. Треба більше образовати серце, чим память, більше часу зуживати на формальні як материяльні відомості, аби виховувати релігійних і практичних людей, а не много знающих».

Крім науки читаня, писаня і рахованя бажали ввести до школи народної науки господарства, садівництва, пчільництва.

В деяких округах (деканальних) шкільних вчислені суть села, в котрих суть школи парохіяльні, в других же є лишень висказаний загально стан шкіл парохіяльних.

Хотяй не були се ще правильні школи, з поділом на класи (степені), однак вчислю їх в цілі доповненя образу.

Під лат. консисторією оставали слідуючі школи парохіяльні:

- 1) Белзкий в Острові 2) Ольховецький в Загірю, 3) Угнівський в Брукентали (колонія німецька), 4) Ніжанківський в Міжинци, Красічній і там не було відрубних руских шкіл.
- 5) Судово-вишеньський в Мужилівчях.
- 6) Ярославский в Майдані вспільна школа, до котрої рано ходили на науку Поляки а поплудни Русини.
- 7) Перемиський в Жиравици і там ходили на науку рускі діти.

(Дальше буде).

Загальні збори москвофільського Общества „ім. Качковського“.

(+) Общество ім. Качковського, засноване Іваном Наумовичем для розповсюдженя москвофільства поміж руским селянством під покришкою просвіти, відбуло 16. с. м. загальні збори в Самборі. »Галічанін«, який звичайно з такою щиростю переказував усі промови на зборах общества ім. Качковського, сим разом вельми здержано записує лише коротенькі натяки про поодиноких речників, а цілу вагу кладе на се, що нібито збори були вельми многлюдні — і подає стереотипове число всіх на 3.000, а самих свьященників на 300 (вже самі сї цифри характеристичні!). З сего справозданя однак поміж стрічками можна вчитати, що там вела ся горяча боротьба поміж рутенським москвофільством, репрезентованим такими людьми як вислужені професори Антонович і Свистун, як о. Давидяк, Решетило і т. п. а крайним табором московских агентів, на яких чолі станув відомий добре др. Вергун з Відня.

Боротьба розпочала ся задля вибору виділу і голови, позаяк др. Вергун et cons. бажали усунути старого Богдана Андріввича Дідицького, а на его місце видвинути якось скрайного рішучого молодого кацапа, імовірно д-ра Дудикевича. Виграла рутенська фракция москвофілів і Дідицький остав на дальше.

Цікаво, що др. Сьвенціцький докопав виділови, що не відозвав ся ні словом про хліборобські страйки, не пояснив закона про страйки і замало займає ся підготовленем молодіжи (очвидно в москвофільстві) і домагав ся виданя карти *всєї Руси, австрійської і заграничної*. Др. Малиняк домагав ся виданя реценти на те, якою має бути »русская женщина«, а Москвьяк виданя патріотичного катехизма.

3 бразилійської України.

Пане Стефане Петрицький!
Motto: »Куда кухті до патини,
коли він заморзав ся«.

Заким приступлю до властивої справи, мушу начеркнути мінятурний образок рускої колонізації в Парані. Не вхожду в причину, що було спонукою масової еміграції нашого люду. Коли мені буде хто дказувати, що нужда, визиск якимись упривілейованими класами, то відновім єму, що більше причинила ся до того несумлінна агітация агентів, заслонюване тої цілої справи цікавою тайною, по часті само правительством своїм наказом, мале заінтересованє ся тим інтелігентних людей, а і ще хтось, що подавав злі інформації, але про них тепер замовчу. Про визиск підчас подорожи, обдиране тут на місци ріжними людьми — навіть псевдоопікунами — також тут не місце. Досить, що сей люд обдертий, здеморалізований, попиханий, стративши понятє про все — прибув вкінци на місце свого теперішнього побуту. І щож побачив? Відвічні ліси — яких сокира не хотіла чіпати ся, які крім звіврів, Індиянів, деколи лише кабукльо відвідував з товарами. Тоді люд упадає зовсім на духу. В численних случаях не хоче займати землі, яку правительством визначує єму, кричить, що его мусять відставити назад до краю, що австрійський цїсар пришле на се гроші, що леда день приїде по них корабель і не хоче брати ся до праці, яка запевнила би єму тут іstownанє.

Часть мушцин займає правительством до доріг, решта мешкає в будах — не, бунтує ся і вічує. Деякі хати — се доми розпусти, бо Бразиліяни ханчиві на Русинки. В богато случаях мужі торгують жінками, матери продають діти, вітці доньки. Торговельники живим товаром фірами вивозять дівчата. А де они поділи ся? Дид, пане Петрицький до домів розпусти в Ріо Жа-

Др. Ярослав Окуневский.

Із Могребу. ТАНГЕР.

Европейске товариство в Тангері складає ся із заступників усіх европейских держав та їхніх родин. У літі прибувають ще до того туристи, котрих сюда волочить Cook et son, а в зимі звисні вандруючі птахи між людьми, усі туберкулічні, скрофулічні і т. д. бідні, но богаті т. є грошевити люде. — Готелі в Тангері уладжені на лад европейский, а між товариством панує, розуміє ся, тон англійський. Англійці мають тут свою англіканську церкву, свій lawn tennis ground і інші спорти. — Впрочім жите досить одностайне і церемонне, як до лица товариству, в котрім перед ведуть амбасадори.

Австрійського амбасадора п. Богуславского не було тоді в Тангері, а всеж таки за посередництвом его заступника, котрий був милим провідником і сісегопе, дістало наше товариство дозвіл звідіти дворець султанський, та ще одну, дуже цікаву річ, табор війск мароканських, що стоєв недалеко Тангеру.

Може би хто подумав, що дворець каліфа то золота краса казочна із тисячі одної ночі. — Борони Боже! Нехарство і руїна то одинокє і головне вражінє сего імператорско-арабского двірця.

Кілька дворів обведених високими мурами, на дворі сьмітє, гній, стерва, мури валять ся, а зі щілини виростає бурян; десь не десь у мурі закратоване, маленьке віконце; мала нікчемна мошея, — от і усе! — Стрімкі сходи ведуть у комнату. Султанські гареми дуже то поодинокі. На помості плетінки з соломи, лише декуда коверці, на стінах виложених досить гарно ріжнобарвними кафлями полиці з мозаяжними мисками і тарілками, та люльками. Лише в декотрих комнатах, мабуть призначених для принятя Европейців, старосьвітські крісла і столи тандитної роботи европейської. — Одно, що дуже миле і приємно вражує чоловіка, то той холод, котрий тут в горячій Африці — окружає чоловіка в сих темних комнатах. Впрочім у двірці абеолотно нічого цікавого, хіба те, що усі достойники двірські беруть у нас за все, що покажуть, лапсе і то навіть дуже маленьке, по 20—50 кр. на тангерского достойника.

В скарбниці султанській, перед котрою походжає стійка, видно за закратованими воротами, запертими величезними колодками паки і скрині, повні, як кажуть наші достойники, усякого добра, золота та срібла. Тільки сему не хоче ся мені вірити. Здаєть ся, у скарбниці далеко більше павутиня як золота.

У державній вязниці, котру, нам також показали, було яких двацять мушцин закованих у кайдани; однак досить весело вони забавляли ся при єпіві і бандурі. Розуміє ся, що скоро ми лише показали ся на порозі, усі вязні

втягли до нас свої руки по »бакшіш«. — Що личить достойникам султанським, то тим більше пристало нещасним вязням.

Коли ми виходили з палати, на плоских дахах зібрало ся жіноцтво з єусідства і оглядало нас цілком »безсидею« (говорю се з точки погляду магомеданського) т. є з відслоненим лицем і висьмівало нас безцеремовно; — а може і жартували собі з нас. Взагалі в Тангері давна магомеданська строгість вже давно пропала, а тут мала ще свою місцеву причину. На торговлі в Европою або в африканськими караванами розбогатівші Араби набирають собі в гарем жінок скільки воля і охота. Коли відтак вони збідніють, розпускають свої жінки на допуст божий. — Молоді арабські студенти, звані тут »тамба«, грають в магомеданско-мароканським товаристві ролі Дон-Жуанів — цілком так само як в Европі.

Пообідавши в готелі між европейским товариством, між ріжними miss- та mademoisell-ами, всіли ми на приладжені ковї, щоби відвідати табор війск мароканських.

Тангер, то ще та щаслива земля, де війна ніколи не перестає. То одно, то друге племя із т. зв. султанських підданих має свої спори з урядом каліфа, спори, котрі все рішають ся вістрем меча та оловняними кулями. Ті домашні війни тягнуть ся нераз досить довго та зі змінним щастем. — Побідить одно племя, то добуває собі у каліфа вольности, протурює незлюбленого намісника, освободжає ся приміром від

нейро, С. Павльо, Буенос-Айрес, Монтевідео — там найдеш їх. Так діяло ся в багато місцях отверто, деінде потайки.

І тоді то прибуває сей знеславлений Тобою о. Кизима і по різних переходах осідає в Прудентополіс. Зараз устроює місяці, взиває онаятати ся, представляє, що про поворот і думати не можна, що треба взяти ся до праці, взиває, щоби жінки вертали до чоловіків, аби матери відбирали доньки. — Приїжджають другі оо. Василіяни, св'ятський св'ященик о. Роздольский, організують яко-так о Русинів, наклонюють до праці коло рілі. І знаєш, що зробили тут Русини в протягу кількох літ? Ого побудували дві хороші церкви на кольоніях Ріо Кляр, побудували церкву в Барафей, на Марцеліні, в Жангаді, кінчать будувати 4 каплиці на Люцені, в Барайрі (межи Порто Уніаю а Жангадою), купили дім і переробили на каплицю в Куритибі, будують вікопамятне діло, як церкву в Прудентополіс і виставили кілька шкілок. Бо сей наш руский люд від віків привичний зачинати все з Богом, бо сей наш люд з молоком матери висисає католицку віру — від уст собі віднімає, аби дати на церкву, десяткі миль гоніти, аби бути на набоженстві, бо інстинктивно чув, що се держить его в єдності, що дає ему силу до зношеня бід і нужди, дає ему товчок до витревалости і праці.

Пане Петрицький! Що би було до тепер стало ся, коли би сей народ остав був через тих кілька літ без св'ящеників! Замість тих теперішних завязків великих діл праці, замість тих гарно починаючих розвивати ся руских кольоній, кольоністів, які з упрямою цілю видають ся до промислу і торгівлі — хто знає, чи були би ви побачили тут сих Русинів. А з певністю не були-б ви стрітили сего, чиминні можуть почванити ся, с. в. управлених ріл, добрих забудовань, стілько церквей і каплиць. І ви авторе нової доктрини кажете, що „сама релігія не може досить чинити вимогам ХХ віку?! Ім она вистарчає — а сі, що в імя сеї релігії вівали їх до праці, до згуртованя ся, до освітї — се були оо. Василіяни з о. Кизимою на чолі і о. Роздольский. І ви, пане Петрицький, приїжджаєте сюда як делегат Русинів зі старої краю, за їх гроші і в протягу трох тижнів хочете знищити се, до чого тут Русини дійшли під проводом і за ініціативою св'ящеників? Хочете одним ударом розсадити їх хоть таку малу організацію, яку однак инші за вір ставили, говорять: глядіть, як Русини разом тримають ся, можуть служити за примір! А ви хочете вирвати з їх груди се, що мають найдорозшого, т. є. вірючі серця, хочете їх відорвати від того, до чого они тулять ся, як діти до матери — голосячи, що не повинно ся давати гроша на церкву і каплиці. Прецінь се сьо, що їх держить, що їх

ненависної «муни»¹⁾ та таке инше. Побе султанське військо, тоді діє ся его воля. На знак мира убивають волів і иншу худобу — і знов спокій.

Борби ведуть ся однак з великим завязем. Зловленого ворога четвертують, вбивають на паль, відтинають уха, руки або голову, і встромлюють їх на високі тички перед табором як знамя трофею. — Для дуже вже завязях, як також в мароканськїм кодексі карнім для розбійників або инших ворогів султанських істнує ще кара «меду» та кара соли. Кара «меду» полягає на тім, що засудженого мажуть медом та привязавши его опісля до стовпа серед пустині, лишають его на голодову смерть, на жир мухам, котрі виїдають ему очи і гризуть ще тіло. Кара «соли» практикує ся в слїдуючий спосіб. Засудженому розтинають одну або обі долоні, насипають в рану соли і загнають туда пальці. На так штучно зложений кулак натягають мокрі, скір'яні рукавиці, котрі висохши, ще гірше тиснуть виростаючі нігті в гниючі рани.

Тепер мир був уже заключений. Сусідне

¹⁾ «Муною» зове ся в мароканськїм урядовім язичі дань, котру обовязані давати піддані тих сіл або міст, в котрих пробуває або через котрі переїздить султан чи его намісник або инший чоловік, котрому султан дав свій ферман. Муна складає ся з підвод, волів, овець, топлїва, таборів і т. д. Муна дуже утяжлива для підданих, і она не раз головною причиною до суперечок та до бунтів.

рускість хоронить, більше ще, бо се їх хвала і радість.

(Дальше буде).

Н О В И Н К И.

— **Календар.** В неділю: гр.-кат. *Рождество Пресв. Богородиці*; рим.-кат. Матея. — В понеділок: гр.-кат. Іоакима і Анни; рим.-кат. Маврикія. — Ві втoрник: гр.-кат. Мінодори; рим.-кат. Теклі.

— **Пам'ятайте, Братя, на місію до Канади!**

— **Хліборобські страйки перед судом.** Дня 4. с. м. відбула ся перед звичайним трибуналом в Тернополі карна розправа проти Панька Пирога з Пашівки коло Чорткова за те, що здалека вимахував батоєм на жандармів і 8 гудулів, що їхали фірою на роботу. Прокуратория обжалувала П. Пирога о злочин публичного насильства з § 98б) к. з. Обжалований звиняв ся, що вимахуване батоєм не відносило ся ані до жандармів ані до робітників, бо впрочім тільки людий не могло настрашити ся вимахуваного здалека батога. По переведеній розправі трибунал засудив Пирога на 14 днів арешту за переступ коаліційного закону, поминувши те, що обжалований пересидів 6 неділь в слїдчій вязниці. Боронив адв. др. Данилович.

В повітовім суді в Новім Селі відбула ся карна розправа против п. Сенька Вітика о переступ з § 312 з. к. (зневага урядника на одним зі зборів в часі страйкового руху). Обжалований не явив ся до розправи, а судия засудив его заочно на 14 днів арешту.

— **Зі Стрия.** Дня 29. н. ст. вересня о год. 11. рано, а в случаю предвидженім §. 24. статутів о 2. год. пополудни відбудуть ся в льокалі «Руского Касина» звичайні загальні збори «Рускої Бурси Стрийської». Порядок денний: 1) Справоздане з діяльности виділу за рік адмінїстр. 1901/2; 2) справоздане касове; 3) вибір голови і 8 членів виділу; 4) вибір комісії до провіреня рахунків; 5) самостійні внесеня членів. Тогож таки дня о год. 8½ рано відіравить ся в церкві міській заупокійне богослуженє за всіх усопших благодітелів Товариства. На се богослуженє як і на збори запрошує виділ всіх членів Товариства як і тих добродіїв, котрим добро тогож лежить на серцю. В Стрию 29. IX. 1902. За Виділ: *Юл. Федусевич*, голова. *А. Мосіонда*, секретар.

— **Становиско наших доморослих соціалїстів** супроти хліборобского страйку характеризує «Діло», доказуючи, що так як в Німеччині соціалїсти майоризують Поляків, а в Австрії Чехів на користь німецького елемента, так редактори «Волі» в імя «міжнародної солідарности» помагають польській гакаті.

Органи соціальної демократії Arbeiter Ztg. Naprzód і «Воля», перекручуючи факти і фальшуючи події, старають ся вмовити в публику, що в сегорічних страйках руских хлопів не брала участі ні одна національна душа, що політичний і національний гнет ні троха не причинили ся не лиш до викликаня страйків, але навіть не причинили ся до розширеня тих страйків. Всі ті часописи старають ся вмовити в світ, що всі національні елементи рускої суєспільности племя, що грозило спалити Тангер і вирізати всіх християн, було побите, їх села попалені, а головні провідники покарані. Побідник-наша розложив ся табором на яких 10 кілометрів від Тангеру.

По переду нашого товариства їхав на чуднім чорнім арабі каваш австрійского посольства, одітий в широкий білий кафтан, зпід котрого видвілась крива шабля та ятаган. Лише минули ми вузкі вулички Тангеру, наші коні пустили ся зараз чвалом за нашим кавашом. Дика погоня через яри, калюжі і корчі. Признаю ся отверто, що я цілком не мав проводу над своїм конем і що властиво я був підчиєним мого буланця. Що я не злетів та й до кінця сеї кавалькади удержав ся на хребті — сего я не в силі зрозуміти. Може се в наслідок атавізму тим, що хтось з моїх предків був добрим їздцем і гнав ся безпам'ятно по степах та передав мені в крови ту саму вдачу. В кождім разі, я постановив собі за грішну душу сего предка, котрому я мабуть завдячую цілі свої кости — по повороті поставити св'ячку і наймити молебєн. Поки-що, не бувши ще в рідній землі від того часу, я не сповнив свого обіту, але заявляю публично, що сиювню свій довг для него.

(Дальше буде).

відносили ся до страйку зимно, а навіть ворожо. Страйк викликали тільки соціалні демократи, а «Воля» начислила їх аж 5 і вчислила поіменно. Ся п'ятка освідомила хлопів в 25 повітах, приготвила їх до страйку, організувала і викликала страйк в пів тисячці громад. Соціально-демократичні часописи болять ся, аби страйки побіч полішеня долі зарібника, не полішили також політичного положеня цілої рускої нації. Arbeiter Ztg. аж змисли тратити на саму гадку, що Русини можуть станути перед правительством і парламентом з жаганем, аби шановано права руского народу. В найзручнійший спосіб старає ся «Воля» убити всякі національні чувства у тих, що попались під її вплив. Аби переконати їх, що справи страйків не треба лучити з ніякими національними справами і домаганями, «Воля» перестерігає нас, що в таким случаю вбємо клин між руских і польских хлопів, а се обезсилить хлопську клясу в борбі з обшарниками. Не знаємо, кого «Воля» розуміє під «польскими хлопями», що так солідарно страйкували разом з руским хлопом? Чи може «Воля», так як польска гаката і за приміром польских ксьондзів, хоче в наших Русинів-латиняків, що тримають з загалом Русинів, вмовити, що они «Поляки»? Прецінь ті «Поляки», що страйкували разом з усім народом, то Русини-латиняки. Се, що тут і там застрайкував правдивий Поляк-мазур — доказує лиш се, що з борби цілого руского народу скористали деякі правдиві Поляки, аби при тій нагоді поправити свій економічний бит. Національно-свідомі хлопї Поляки, всі без виїмки, псували страйки. Сєнс виводів «Волі» такий: Нехай спольщать цілу Русь, аби лиш витяганем національних справ не посварили руских хлопів з кольоністами-мазурами. Чи не гадає «Воля» вівати руских хлопів, аби они — в імя міжнародної солідарности хлопської кляси — виходили з бандерію, з хлібом і сілю на зустріч мазурам, що приїждять розсісти ся на двірскім обшарі їх села, або й на ґрунті руского хлопя, котрого нужда вигнала до Канади?! Що Бебель хоче зробити при помочи субсидій для газет польских соціалних демократів, се рускі соціалні демократи роблять безплатно. Се значить, бути партиєю принципів, висшою понад всяку національну реакцію!

— **Нові читальні «Просвіти»** отворено дня 7. с. м. в Пубуку, скільского повіта і дня 14. с. м. в Гнатковичах, перемиского повіта.

— **На фонд академічний** подарував артист-малляр п. Теофіл Копистинський ікону Матері Божої своєї кисти. Ікона та є 1-20 м. висока а 0-90 м. широка з рамами і представляє Матір Божу в облаках — виконана на полотні олійними красками. Образ сей надає ся дуже на престолі або до украшеня церкви і представляє вартість 250 К. Рефлектуючі оо. Парохи і брацтва церковні на купно сего образу, можуть его оглянути в книгарні Ставропігійского Інститута і відтак подати свої офертї і ціну купна на адресу комітету. — *Др. Я. Кулачковський.*

— **Товаришам-богословам** станиславівської єпархії пригадую, що елекційні іспити відбудуть ся в Станиславові в слїдуючїм речинці: перший рік здає 23. с. м. (вторник), другий рік 24. с. м. (середа) а третій рік 25. (в четвер). Товариші а 4. року мають явитись 22. с. м. (в понеділок) у Львові в св. Юрі. — *Проць Осип.*

— **Іспит зрілости** в рускій гімназії у Львові, повторний і доповнячий, відбув ся в днях 16, 17 і 18. вересня під проводом інспектора Левицького. Іспит зрілости зложили отсі абітурієнти: Лещій Северин, Сполитакевич Володимир, Кашубський Іван, Мендівський Микола, Тимошак Петро, Занько Володимир, Крушельницький Володимир, Микитка Ярослав, Позванський Денис, Попович Деметій, Роздольский Михайло, Строчкий Володимир, Щирба Іван. Двох абітурієнтів репробовано на 1 рік, а 1 репробовано без речинця.

— **Лекційна комісія** завязала ся в тов. «Січ» у Львові (Ринок 10) і поручає нашій П. Т. Публиці здібних інструкторів і корепетиторів. Інтересовані можуть зголошувати ся письменно або лично (між 12—2. год. попол.) на листову відповідь належить долучити марку на 10 сот.

— **3 Буковини.** Учителі кіцманьского повіта будуть св'яткувати дня 27. вересня с. р. 25-літній ювілей служби при народній школі Ва. Ілїрія Стратичука, ц. к. інспектора народних шкіл кіцманьского повіта. Початок торжества назначений на 10. годину перед полуднем в казинової сали в Кіцмані.

В «Кружку українських дівчат» в Чернівцях буде в неділю 21. с. м. о 3. год. пополудни відчит тов. К.

«Буковина» доносить, що пос. Ігн. Дашанський в своїй агітаційній подорожі загостить також до Чернівців.

— **Парцеляция ґрутів між селян.** З фондів державних і краєвих закуплено село Зелене в гусятинськїм повіті в цілі розпарцельованя ґрунту між зеленівских селян. Кошт купна виносив 150.000 К, з чого 100.000 К покрива каса державна, а 50.000 К каса краєва. Для поділу ґрунтів межи селян намісництво делегувало гусятинського стар сгу, а краєвий віділ п. Гладку-

ка. Поділ буде переведений при кінці сего місяця.

— **Новий бунт в'язнів** в карнім заведенню у Львові вибухнув вчора коло 8. год. вечером. Покарани дисциплінарно в'язні за онодішні розрухи змовилися і на даний знак почали кричати та добувати ся до дверей. Крики і лоскіт тревали аж до часу, коли прибуло військо, почім все притихло.

— **Страйку будівляних робітників** у Львові не буде, бо вчора прийшло до згоди між працьодавцями а робітниками. На нараді зібрало ся 28 працьодавців і 10 представителів робітників. По довгих пересправах і уступках з обох сторін прийнято регулямін «Бюра посередництва праці».

— **Обхід сотних уродин Кошута** в Будапешті проминув спокійно з малою виїмкою. Перед полуднем відбув ся похід до гробу Кошута, при яким було кілька промов і зложено 800 вінців. В обході взяли участь: товариства, депутації міст, соймові послы, шкільна молодіж і тисячні товпи народа. Вечером устроено серенаду перед домом сестри Кошута, почім яких 500 осіб зібрало ся

перед будинком опери, на якій не було виставлених хоругв, і зробили демонстрацію. Мимо заходів поліції, прогнано демонстрантів аж по годині, причім арештовано кілька осіб. На одній з улиць повибивано шибви у вікнах, що не були ілюміновані.

— **Вибори до сойму в Каринтії** відбудуть ся в падолисті: 5. з загальної куриї; 10. з сільської куриї; 13. з міст і з торговельних палат, а 15. з більшої посілости.

— **Смерть бельгійської королевої.** Бельгійска королева Марія Генрієтта Анна, жена Леопольда II, померла вчора о 7½ год. вечером на замку в Спаа. Покійна королева, роджена в 1836. році, була дочкою архикнязя Йосифа, угорского палатина. З її супружества з королем Леопольдом II походять: б. архики. Стефанія, тепер гр. Льовая, Марія Людвика саско-кобурска і кв. Клементина.

Смерть королевої була несподівана, бо понаступила підчас вечери в наслідок удару серця. Заці прикликано лікарів, королева вже не жила.

— **Дефравданта Єллінека**, касиєра віденьского Лендербанку, доси ще не спіймано, однак поліція вислідила его в Ст. Пельтен і надіє ся его небавом спіймати. В Кремсі над берегом Дуная найдено зверхну одіж Єллінека, в якій були его папери і листи. Здав ся, що Єллінек покинув тут свою одіж, аби змилити погоню поліції. З загальної квоти 4,600.000 К, zdeфравдованої Єллінеком, пропаде 2,400.000 К, бо решта найде покрите в контах ріжних банків, в яких Єллінек поміщував свої капітали.

— **Ц. к. Дирекция залізниць державних у Львові** оновіщує:

Сим подає ся до відомости, що дня 15. с. м. привернено загальний рух на шляху Гніздиців-Кохавина-Ходорів.

— **„Коби“**, мужеский хор «a capella» Д. Стчинського до слів Іл. Грабовича — появил ся яко VI випуск музичних видавництв «Станиславського Бояна». Ціна 20 сот.

Телеграми.

Відень, 20. вересня. До Fremdenblatt-у доносять з Будапешту, що угодові конференції будуть відбувати ся з початком слідуячого тижня у Відні.

Др. Кербер прийняв на авдйєнції провідника клерикально-словінських послів п. Суштершица.

Копенгага, 20. вересня. Англійский яхт королівский прибув ту вчора з англійскою королевою, даньским королем і королівскою родиною.

Берлин, 20. вересня. Тутешні дньєвники доносять, що з початком жовтня прибудуть ту на 5 днів бурскі генерали. Їх прийнятем займе ся окремый комітет.

Курск, 20. вересня. Перский шах пращаний царем, великими князями і генералами поїхав вчора з поворотом до Персії.

Царгород, 20. вересня. Міністерияльна рада радить султанови, аби дозволив на переїзд російських торпедовців через Дарданелі.

Пекін, 20. вересня. Російский посол заявив, що Росія дня 28. жовтня передасть Китаєви полудневу часть Манджуриї і залізницю Мічюванг-Шангакван.

Дві панночки

можуть найти поміщенє в рускім домі в дуже здоровій часті міста; дома рімецка конверсація і фортепян до ужитку. Близша відомість в редакції «РУСЛАНА».

Льоси на сплати місячні з правом до виграних по зложеню першої рати поручає банковий дім Шіц і Хаєс (Schütz і Chajes) у Львові пл. Марийска ч. 7. Купно і продаж ефектів, льосів і монет. Виплата купонів. Безплатна ревізія льосів і ефектів. Проспекти висилає ся оплатно.

6(23—50)

Найдешевші, тревалі КЕРНИЧНІ ПОМПИ

як також помпи всякого рода і до кожної ціли, рури, тревалі мотори вітрові, водопроводи будувє перше моравске заведење для водопроводів і помп

Ант. Кунц ц. і к. надворний доставець в Mährisch-Weisskirchen.

3(23-24)

COLOSSEUM Ernesta Thorna
у Львові, в пасажи „ГЕРМАНА“ ул. Сонішна
Найславнійша програма!
від 16. до 30. вересня 1902.

При співучасті військової музики 30. п. п.
1) Марш. 2) Увертура. Реклямограф. 3) Сестри Клетт, тирольскі дуєтистки. 4) Zizi Papillon, париска ексцентрична тансерка акробатична. 5) Ricardoi Benedetto, трансформаційно-комічні пародисти опер. 6) Едгар Jones, амер. музикальний мурин в своїй вільлі «Зулю». 7) 8 Диямантів 8, сьпів і тавець англійский. 8) Орхестра. 9) Братя Sayten, імітатори крокодилів. 10) Miss Veronika, народний тавець ексцентричний на острові Куба. 11) Mariot, гуморист. 12) The Worthteys, найновійший електричний винахід, музикальний автомобіль.

Що дня о 8. год. вечером велике представлєне. В неділю і сьвята два представлєня. Що пятниці High-Life представлєне. Білєти вчаснійше можна замовляти і набути в конторі Пльона при ул. Кароля Людвика ч. 9. у Львові.

Признані за найлучші

Сталєві плуги 1-, 2-, 3- і 4скибові
до лук та моху складові і діагональні. Валки
Борони Обручкові, гладкі і сталєві

СІВАРКИ „AGRICOLA“
Косярки до трав, конюшини і збіжа, граблі до громадженя сїна і збіжа і перевертачі до сїна

Патентовані Апарати Діппа до овочів, ярип і т. п.

Праси до вин і овочів, ярип і т. д.
Млинки на овочі і ягоди.
Машини до толочення винограду.

Патентовані „Молотільні“ оборотні і обручкові, ручні, кератові і парові; на керати від 1—6 коний

Самодільні патентовані „Сикавки“, „Сифонія“ до нищення мшиць на винограді, ріпаку та земної блошки.

Кітлові печи до переносеня.
Парові машинки до паши
Найновійші Млинки до чищення збіжа.

Січкарні системи Гекєла Млинки до шротования, та до краєня бураків.

Ручні праси до сїна та соломи
постійні і до переносеня
як також всякі иньші господарскі машини.
винюють і доставляють після найновійшої системи

RH. MAUFARTH & Co.
ц. і к. уприв. фабрика машин рілнь., відливарня заліза і парова кузня.
у Відні, III. Taborstrasse Nr. 71.
Заснована в 1872 р. 750 робітників.

Відзначена 490 золотими, срібними і бронзовими медалями на всіх більших виставах.
Вичерпуючі каталоги і численні письма з признанєм — даром.
Заступці і відпродавці пожадані.

Найновійший твір
„ПІРАЦЯ“
Л. ЛОПАТИНСЬКОГО

комедія в 3 актах зі сьпівами
(з побуту літників)
відзначає ся невичерпанним ювіляним гумором і живим діяльом. Ся комедія збогачує знатно галєрию типів у наших народних штуках так з кругів сєлан, як і міщухів. Сьмішність ситуацій і характерів розміщена рівномірно між мужиків і панів, і тому ся комедія надає ся навичайно до вистав по читальнях, бо сєлянин не буде тут бачив себе як звичайно в комедії упослідженем недотепю, але противно має нагоду посмьятися ся трохи і з містових літників. Попри те все сей твір носить на собі знамя етичної і патріотичної сьвідомости.

—+ Ціна 2 кор. —+
Набути можна у накладчика С. Горюка у Львові, пл. Домбровского ч. 1, і в книгарнях.

Вєйлєкі
КУПОНИ
Вильсовані
цінні папері
виплачує без потрученя провізії або коштів
Контора виміни
ц. к. упр. гал. акц.
БАНКУ
Гіпотечного.